

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р ГАЛИНА ГЕОРГИЕВА КУРТЕВА,

*професор по научна специалност: Социално управление в професионално направление
3.7. Администрация и управление, Бургаски свободен университет*

Относно: Дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.7 „Администрация и управление“ по научна специалност „Стопанско управление“ в СУ „Св. Климент Охридски“, гр. София.

Автор на дисертационния труд: проф. д-р Десислава Иванова Йорданова

Тема на дисертационния труд: Технологично предприемачество сред български STEM студенти: ролята на университета

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД-38-462/26.07.2022г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на първото заседание на научното жури от 01.08.2022г.

Становището е изготвено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ (Раздел IV.).

1. Информация за дисертанта

Десислава Йорданова е редовен преподавател в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 2007г. Заема академичната длъжност „професор“ в ПН 3.7. Администрация и управление /Управление на МСП и фамилен бизнес и предприемачество/ от 2018г.

Десислава Йорданова е Доктор по предприемачество, стратегия и управление от 2009г. Защитата на дисертационния й труд в Автономен Университет на гр. Барселона (Испания) е на тема „Ефекти на пола върху предприемачеството: емпирични данни от България“.

Представената от проф. д-р Десислава Йорданова справка за съответствие на минималните национални изисквания показва, че е надвишен значително общия задължителен обем точки, който се изисква при присъждане на научната степен „доктор на науките“, като същевременно се изпълняват всички специфични изисквания по раздели.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е посветен на една актуална за икономическия прогрес проблематика, свързана с технологичното предприемачество. Авторката се съсредоточава върху нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред български STEM студенти и *предмет на научното ѝ изследване* е влиянието на фактори, свързани с университета, върху нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред български STEM студенти. Трябва да се подчертае, че въпреки важността на проблематиката, тя е само частично разработена в съвременната научна литература. Това засилва приносите на разработката за преодоляване на теоретичните дефицити в областта на технологичното предприемачество.

Проф. д-р Десислава Йорданова е обосновала *актуалността* на разглежданата от нея проблематика с ролята на българските висши училища за насърчаване на предприемачеството и за стимулиране на стартъпи на студенти по време на тяхното обучение или след завършването им. Разработката звучи актуално и от гледна точка на значимостта на проблематиката за създаването на таланти и обогатяване на опита на индивидите по отношение на технологичното предприемачество.

Дисертационният труд има ясно очертана цел, обект и обхват на изследването, коректно поставени задачи за реализация на целта, правилно дефинирани основната теза и ограничителните условия за нейното доказване.

Общият обем на дисертационния труд на проф. д-р Десислава Йорданова е 342 страници. Основният текст е подкрепен от 54 таблици и 22 фигури. Обособени са и две приложения, представящи съдържанието на използвания от авторката въпросник при провеждане на научното изследване и визуализиращи част от резултатите от това изследване. *Обемът на разработката е повече от задоволителен.*

Съдържанието на разработката е структурирано в увод, четири глави, заключение, списък на информационните източници и като цяло е *логически издържано и добре балансирано по глави и параграфи.*

Дисертационният труд се основава на проучването, анализирането и систематизирането на множество научни публикации, литературни и информационни източници в изследваната тематична област. Представеният списък съдържа общо 470 източника (на английски, испански, български език), което показва добрата литературна осведоменост на авторката. Литературните източници са коректно използвани, съгласно възприетите изисквания за цитиране в научни публикации, което свидетелства за етичността на авторката. *Заслужава висока оценка умението на проф. д-р Десислава Йорданова да осъществява научна селекция и критичност към чужди становища и концепции, когато структурира своето мнение, за да докаже основната теза на дисертационния си труд.*

Добро впечатление прави, че на база на направеното изследване авторката е идентифицирала възможностите за доразвиване на идеите, застъпени в дисертационния труд, което според нея ще осигури по-добро разбиране на въздействието на различни образователни променливи, свързани с обучението по предприемачество, като например методи на преподаване, резултати от обучението, убеждения на преподавателите и др., върху нагласите, намеренията и поведението на STEM студентите в областта на технопредприемачеството.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Направеният от авторката задълбочен преглед на теорията за технологично предприемачество ѝ позволява да представи своята концепция по проблема и да предложи свои модел на университетските детерминанти на нагласите и целевите намерения за развитие и осъществяване на технологично предприемачество сред STEM

студенти. Цялостното изложение е логически добре конструирано и потвърждава основната авторска теза, че фактори, свързани с университета влияят върху нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред български STEM студенти. *Трябва да се подчертае и научната акуратност на авторката при дефинирането на основните понятия, използвани в дисертационния труд.*

В *глава първа* е представена теоретичната рамка на изследването при което са аргументирани предимствата на разглеждането на предприемачеството като процес; идентифицирани са специфичните характеристики на технологичното предприемачество и разнообразните резултати от осъществяването му; разгледано е влиянието на формалните и неформалните институции върху предприемачеството, като е поставен акцент върху влиянието на университетите; изведени са ключови елементи на предприемаческия университет. Основните резултати от обзора на литературата *във втора глава* са свързани с разкриването на индивидуалните и университетски детерминанти на предприемаческите нагласи, намерения и поведение. Въз основа на това авторката предлага четири концептуални модела на изследването, които представят факторите, свързани с университета, влияещи върху етапите на процеса на технологично предприемачество. Заедно с това тя формулира своите хипотези, относно влиянието на различните фактори върху нагласите за развитие на технологично предприемачество, върху целевите намерения за развитие на технологичното предприемачество, върху намеренията за осъществяване на технологично предприемачество и върху вероятността за възникващо предприемачество сред STEM студентите. *Трета глава* е методологична. Представя се контекста на изследването, методите за събиране и анализ на данни, характеристиките на извадката на изследването, подхода за измерване на зависимите, независимите и контролните променливи в изследването. Авторката използва разнообразни количествени и качествени методи и инструменти при реализацията на поставената изследователска цел. Проф. д-р Десислава Йорданова показва умение да прилага системния подход, сравнителния подход, интердисциплинарния подход, методите на анализ и синтез, индуктивни и дедуктивни методи по отношение на теорията в изследваната област и при създаването на концептуалните модели на изследването. За тестването на предложените хипотези е проведено анкетно проучване сред STEM студенти, които се обучават в български университети. Регресионен анализ е използван, за да се оцени влиянието на фактори, свързани с университета, върху нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред изследваните STEM студенти. *Четвъртата глава* съдържа резултатите от емпиричното изследване. Постигнатите резултати от дисертационното изследване позволяват на авторката да представи своята концепция за ролята на университетите за технологичното предприемачество сред STEM студентите.

Основните *научни и научно-приложни резултати*, постигнати в дисертационния труд, могат да бъдат обобщени по следния начин:

- Направен е литературен обзор и критичен анализ на понятия, теории и подходи, използвани в научната литература в областта на предприемачеството и ролята на университета за развитие на предприемачеството сред студентите.
- В следствие на критичния анализ на публикувани емпирични изследвания за ролята на университета в развитието на предприемачеството сред студентите са изведени факторите, свързани с университета и влияещи позитивно върху предприемачеството сред студентите.
- Разработен е концептуален модел на факторите, свързани с университета, които влияят на нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично

предприемачество сред STEM студенти.

- Предложени са насоки и препоръки за практическо използване на резултатите от изследването за политици, академични преподаватели и ръководители в университети. *Авторството на описаните резултати не подлежи на съмнение, като освен подробното им описание в дисертацията, авторът е приложил емпирични резултати от емпирично изследване.*

Тези резултати кореспондират изцяло с поставените задачи в увода на дисертационния труд, което е основание да се отчете успешната детайлна реализация на основната цел на разработката.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд е интересен и запомнящ се с изключително прецизното логическо изложение на проведените изследвания; доброто умение на авторката да представя своето отношение към проучваната проблематика и да обосновава на направените изводи и препоръки. Разработеният дисертационен труд представлява интерес за научната и обществена практика и със съдържащите се в него редица постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като **приноси с теоретичен и практико-приложен характер**.

Като приноси с теоретичен характер могат да се оценят:

- Систематизацията на дефинициите, теоретичните подходи и модели в областта на предприемачеството.
- Разработените концептуални модели на факторите, свързани с университета, влияещи върху нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред STEM студенти.
- Предложеният комплексен инструментариум за изследване на нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред STEM студенти.

Като приноси с практико-приложен характер могат да се оценят:

- Новото знание за технологичното предприемачество сред български STEM студенти и ролята на университета за нагласите, намеренията и поведението за развитие на технологично предприемачество сред български STEM студенти.
- Възможността за използване на резултатите от дисертационното изследване както при създаване и въвеждането на политики и мерки за подкрепа с цел стимулиране на технологичното предприемачество сред български STEM студенти, така и при обучението по предприемачество на STEM студенти в българските университети.

В заключение, приемам претенциите на проф.д-р Десислава Йорданова за приносните моменти в дисертационния ѝ труд. Оценявам приносите като значими както за практиката, така и за обогатяване на съществуващите знания.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Проф. д-р Десислава Йорданова представя 14 публикации по проблематиката на дисертационния труд - 1 глава от колективна монография; 3 статии, индексирани в Scopus и/или Web of Science; 3 статии, индексирани в други бази данни, 7 доклада.

Списъкът от публикации показва способността на проф. д-р Десислава Йорданова да информира по подходящ начин научната общност за своята научно-изследователска работа. Представените публикации съдържат основни постановки от дисертационния труд. Чрез тях се популяризират приносни моменти от изследванията на авторката.

6. Оценка на автореферата

Депозираният автореферат е 51 страници. Авторефератът е съставен съобразно

изискванията, като отразява в синтезиран вид съдържанието на дисертационния труд, тезата, обекта и методологията на изследването, както и получените крайни резултати. В автореферата е представена справка на приносните моменти в проведеното научното изследване, както и публикациите по дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки по идеите и твърденията, представени в тази дисертация. Препоръчвам на доц. д-р Десислава Йорданова да определи приоритетите, произтичащи от актуалността на дисертационния труд, да се концентрира и задълбочи върху тях в бъдеще.

8. Заключение

В дисертационния труд проф. д-р Десислава Йорданова е проявила способност за ясно открояване и аргументирана научна защита на своите виждания за значимостта на университетите за стимулиране на технологично предприемачество сред STEM студенти. Намирам представения дисертационен труд за задълбочено и значимо самостоятелно научно изследване на актуален за научната и стопанската общност проблем. По мое мнение дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСБР и ППЗРАСБР за присъждане на научната степен “доктор на науките”. Това ми дава основание да **подкрепя категорично присъждането на научната степен „доктор на науките“** по научна специалност „Стопанско управление” в професионално направление 3.7 „Администрация и управление” на проф. д-р Десислава Иванова Йорданова за дисертационния й труд на тема „Технологично предприемачество сред български STEM студенти: ролята на университета”

Дата 29.08. 2022г

Подпис:

/Проф. д-р Галина Куртева/